

Heltoneskala: undervisningsopplegg

Mål:

Lære om heltoneskala gjennom lytting, praktiske øvelser og teori. Etter endt opplegg skal studentene kunne gjenkjenne en heltoneskala auditivt, synge heltoneskalaen, synge enkle heltonebaserte melodier, lese enkle heltonebaserte melodier, og de skal ha kunnskap om notasjon av heltoneskala og problematikk i forhold til fritonal notasjon. De skal ha hørt heltonetonalitet/ -skala i minst tre ulike sammenhenger.

Opplegget som beskrives her strekker seg over to undervisningstimer.

Forkunnskap:

Dette er studentenes første møte med fritonalitet i hørelæreundervisningen. De har god forståelse av notesystemet og gode ferdigheter i disipliner som tonal melodilesing. Gruppen har jobbet sammen en stund, og studentene er vant til å bidra med sine tanker og refleksjoner.

Undervisningsopplegg:

Første time

➤ Høre:

Studentene og jeg lytter til Voiles av Debyssy. Etter lyttingen spør jeg: "Hva hørte dere?" Jeg får vanligvis mange ulike svar her, og jeg benytter studentenes svar til å komme inn på aspekter ved musikken som instrument, epoke, komponist, karakter, etc. Som regel nevner noen at de hører heltonebevegelser eller heltoneskala (hvis ikke leder jeg dem på sporet gjennom spørsmål om tonalitet). Vi snakker om hva heltoneskala er, når skalaen kom i bruk, hvorfor den ble omfavnet av impresjonistene, i

hvilke andre typer musikk den brukes. Studentene kan ofte litt om emnet, så jeg lar hver student fortelle det de kan, og så fyller jeg ut om det trengs.

- Vi lytter til et nytt musikkseksempel som inneholder heltoneskala, for eksempel Juju (W. Shorter). Ved andre gangs lytting får studentene synge med på heltoneskalaen om de vil.

- **Gjøre:**

Nå er det studentenes tur til å synge heltoneskala. Jeg lærer den bort gjennom at vi gjør sekvensøvelser som beskrevet i Niels Eskild Johansens Hørelære: Melodilesing, kapittel 1 (fritonal del). Læringen av sekvensøvelsen foregår gjennom imitasjon: Jeg synger ett sekvensledd, studentene imiterer. Jeg synger det neste sekvensleddet, de imiterer. Etter hvert trekker jeg meg ut, og lar studentene finne de neste sekvensleddene selv. Etter å ha jobbet med sekvensøvelsene en stund, setter vi sekvensleddene sammen, og studentene er vanligvis da i stand til å synge heltoneskalaen.

- **Notasjon+ bevisstgjøring av skalaens oppbygning og**

- notasjonsmessige problem:**

Studentene får nå i oppgave å notere en heltoneskala fra C1-C2. Jeg går rundt og ser hvilken notasjonsløsning hver student velger. Når alle har notert, plukker jeg ut studenter som har løst oppgaven ulikt, og ber hver av dem notere sin versjon på tavlen. Jeg ber studentene reflektere rundt hva som er problematisk i notasjon av heltoneskala. Vi snakker om notesystemet, som ikke er laget for skalaer med syv like store tonetrinn. Jeg viser hvordan skalaen må noteres (med altfor mange løse fortegn), dersom ingen toner skal omtydes enharmonisk. Vi snakker om problemer med å lese heltoneskalaen: på grunn av den forminskede tersen som oppstår som følge av enharmonisk omtyding, er det vanskelig å gjenkjenne skalaen i notebildet.

- Timen avsluttes med at gruppen synger den første heltonemelodien i Hørelære: Melodilesing (N.E. Johansen). Før studentene synger, analyserer de notebildet: Er det heltoneskala hele veien? Hvor skjer de enharmoniske omtydningene?

Jeg akkompagnerer studentene mens de synger, dels for å støtte dem, dels for å la dem høre heltonemelodikken i en klanglig kontekst.

Lekse til neste time: Øve på å synge heltoneskala+ øve på heltonemelodiene i Hørelære: Melodilesing.

Andre time

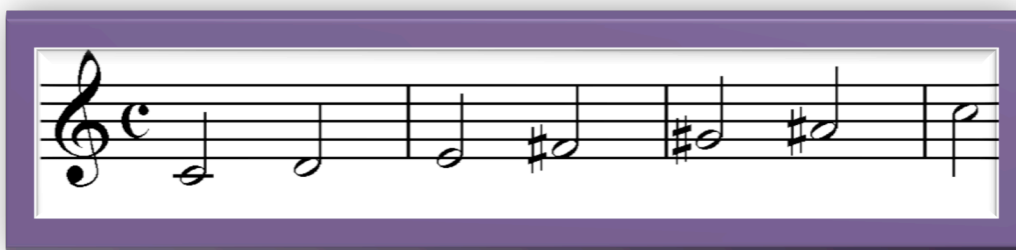
➤ Høre:

Studentene og jeg lytter til nok et musikk eksempel som inneholder heltoneskala. Denne gangen er det introen til You are the sunshine of my life (S. Wonder) som brukes.

➤ Gjøre:

Studentene synger heltoneskala, dersom det er nødvendig repeterer vi også sekvensøvelsene.

➤ En student noterer heltoneskala på tavlen, valgfri notasjon.

Slik kan tavla se ut etter at studenten har notert heltoneskalaen.

➤ En student gir en starttone, studentgruppa synger deretter heltoneskalaen mens jeg peker på skalatonene på tavla. Deretter synger studentene toner oppover og nedover i skalaen ettersom jeg peker på dem. Jeg øker etter hvert vanskelighetsgraden ved å hoppe over toner i skalaen, slik at de synger melodier basert på heltoneskala, men som også inneholder store terser.

➤ Vi avslutter dagens heltoneøkt med å synge en av heltonesangene i Hørelære: Melodilesing mens jeg akkompagnerer på piano.

Lekse: Komponer en heltonemelodi. Melodien må holde seg innen samme heltoneskala hele tiden, men du må gjerne hoppe over toner i skalaen. Melodien skal være på 4-8 takter, ha en tydelig form og gjenkjennbart motiv, og den skal kopieres opp til gruppen slik at vi kan bruke den til prima vista-sang.